

NACISTICKÉ KONCENTRAČNÍ TÁBORY

První koncentrační tábor (dále jen KT) vznikl v jižním Bavorsku v **Dachau** již 20. 3. 1933, pouhých 7 týdnů poté, co se v osobě A. Hitlera dostal německý fašismus k moci. Podnětem k vybudování byla obrovská vlna zatýkání, kterou nacisté rozpoutali po provokativním požáru Říšského sněmu v Berlíně. V ovzduší zastrašování a teroru byl přijat tzv. **zmocňovací zákon**, který umožňoval nacistům věznit libovolnou dobu a bez jakéhokoli zdůvodnění každého politického odpůrce či nepohodlného člověka.

Ještě v průběhu r. 1933 vzniklo jen v Prusku 6 dalších táborů. Roku 1936 se začalo se stavbou KT **Sachsenhausen**, 1937 **Buchenwald**, 1938 **Mauthausen**, **Groß-Rosen**, **Flossenbürg**, **Natzweiler**, 1939 **Ravensbrück**. Menší tábory vznikaly po desítkách. Až do vypuknutí 2. světové války byli v KT vězněni němečtí antifašisté. Podnětem ke stavbě táborů bylo i vystupňování příprav k válce. Tábory a strach měly umlčet jakýkoli hlas opozice. Zároveň sloužily jako rezervoár levné pracovní síly, takže zejména v r. 1938 byly budovány hlavně tam, kde mohli být vězňové masově nasazováni na otrockou práci.

Obsazení Rakouska, rozbití Československa a hlavně vypuknutí 2. světové války znamenalo další tisíce zatčených z okupovaných zemí a KT se plnily antifašisty ze všech koutů Evropy. Po celou dobu války rostou stále nové tábory nejen v říši, ale i na obsazených územích. Jsou tam hromadně posílány osoby, které nacistické zákonodárství postavilo mimo zákon z rasových důvodů, zejména Židé. V rámci tzv. **Endlösung** – „konečné řešení“ – byli muži, ženy a děti odváženi do vyhlazovacích táborů, kde byli hromadně vražděni v plynových komorách nebo při otrocké práci. Za všechny jmenujme KT **Osvětim**, **Osvětim II - Birkenau**, **Treblinka**, **Chelmno**, **Majdanek**, **Sobibor**.

Všechny tábory byly velmi přísně střeženy a zcela izolovány od vnějšího světa. Ilegálními cestami, motáky apod. se sice dostaly ven útržky zpráv o skutečných poměrech v „lágrech“, ale pravý stav věci si nikdo představit nedovedl. Když se za pomoci ilegální vězeňské organizace podařilo 8. dubna 1944 dvěma slovenským vězňům uprchnout z Osvětimi a vynést ven údaje o nacistických zverstvech páchaných v této dokonale zmechanizované továrně na smrt, ukázalo se, že zločiny v Osvětimi a zejména v Birkenau přesahují schopnosti lidského chápání. Lidé se zdráhali uvěřit...

Teprve vítězný postup Rudé armády a vojsk spojenců protihitlerovské koalice, osvobození KT od léta 1944 odhalily světu celou strašlivou pravdu: nesnesitelné životní podmínky zbavující vězně veškeré lidské důstojnosti, hromadné vraždění, mučení, popravy bez soudu, tisíce mrtvých a zubožených dětí, zločinné lékařské pokusy na živých lidech, naprosté pošlapání všech lidských práv - takový byl obraz, který se naskytl osvoboditelům, když vstoupili do bran těchto táborů smrti.

V Muzeu policie ČR je uložen deník vězně, ve kterém je zaznamenán projev profesora práva a teologie UK Vratislava Buška ze dne 5. 5. 1945 večer po osvobození americkou armádou: *„Bílá vlajka nad mauthausenským koncentrákem, americké tanky u jeho vchodu. Srdce se svírá a slzy v oči derou. To je ta svoboda od strachu, kterou nám atlantická charita slíbila. Slovo se stalo skutkem a strach z mauthausenského pekla už není ...*

Čechoslováci, kamarádi, jsme svobodni Každý režim fašistický, každá diktatura v nás najde odpůrce.... Své zkušenosti a síly dáme do služeb osvobozené vlasti.“

Staňme se prostřednictvím této výstavy svědky okamžiků, v nichž se radost z osvobození mísila se smutkem nad těmi, kteří se nedočkali, tehdy vznikalo odhodlání již nikdy nedopustit opakování podobných hrůz.

Dr. Stanislav Hlaváček

Holocaust

Slovo, při jehož vyslovení nám dodnes běhá mráz po zádech. Slovo těsně spjaté s nacismem.

Perzekuce Židů v Německu začala ihned po nástupu Hitlera k moci. Později Adolf Hitler prohlásil, že pokud vypukne světová válka, jejím výsledkem bude zničení židovské rasy v Evropě. Po obsazení Polska v září 1939 byly tyto plány ihned realizovány. První etapou bylo zřizování ghatt, další fází budování vyhlazovacích koncentračních táborů – továren na smrt. Byly přesně vypočítány náklady na jednotlivé způsoby vraždění. Hromadné popravy zastřelením by znamenaly „velké zatížení pro příslušníky SS, kteří by tento úkol museli provádět“. Proto se začal používat Cyklon B. „Konečné řešení židovské otázky“ se mělo týkat 11 milionů Židů, včetně dětí. „Kdyby nebe bylo papírem a všechna moře světa inkoustem, nemohl bych vylíčit útrapy a život v táboře. Celý den pracujeme skoro bez jídla a v noci spíme na holé zemi...“

Včera odtud dva chlapci utekli, tak nás postavili do řady a každého pátého zastřelili. Nebyl jsem sice pátý, ale vím, že se odtud živ nedostanu,“ píše čtrnáctiletý Chaim, který zahynul v koncentračním táboře Pustków.

Mezi nejhroznější tábory patřily Osvětim, Treblinka, Majdanek, Sobibor, Belzec a Chelmno. Zprávy o holocaustu začaly na veřejnost pronikat již koncem roku 1941, potvrdily se však až v červenci 1944, kdy byly osvobozeny první koncentrační tábory. Bylo v nich zavražděno na 6 milionů lidí.

27. ledna 1945 pronikli vojáci 60. armády generála Pavla Alexejeviče Kurodana do koncentračního a vyhlazovacího tábora Osvětim. Vojáci, zvyklí při osvobozování území na zvěrstva nacistů, byli ofřeseni. Nalezli zde pouhých 7600 živých vězňů, nemocných a podvyživených, a nepohřbené mrtvolky dalších stovek vězňů. Členové SS se totiž snažili před příchodem Rudé armády zahladit stopy – proto vyhodili do vzduchu plynové komory a většina z 98 tisíc vězňů se musela vydat na vyčerpávající pochod do zázemí. Kdo tempu na „pochodu smrti nestačil, byl zastřelen... Zvlášť depresivně působily osobní věci zavražděných – ve skladech ležely hromady oděvů, bot, brýlí, tuny lidských vlasů...“

V koncentračním táboře zahynulo asi 77 tisíc českých a moravských Židů. K největší masové popravě českých občanů došlo v noci z 8. na 9. března 1944 v Osvětimi-Birkenau. Tehdy bylo zavražděno 3792 lidí. Jména všech známých obětí s datem narození jsou zveřejněna na zdech Pinkasovy synagogy v Praze. Jistě všichni známe spisovatele Karla Poláčka...

Je nepochopitelné, že se dnes najdou lidé, kteří se veřejně staví proti holocaustu a zpochybňují i hrůznost koncentračních táborů. A bohužel – nejsou to jen skupiny skinů, ale i „historikové“, jako např. Ernst Zündel v Německu nebo Brit Irving. Nedopustíme, aby se na tyto zločiny proti lidskosti zapomnělo a připomínáme je zvláště mladé generaci. Třeba i prostřednictvím děl jejich vrstevníků, kteří tyto zruďné poměry sami prožili, ale nepřežili. Například jako patnáctiletá Anne Franková ve svém deníku nebo čtrnáctiletý H. Hachenburg, který zahynul právě v Osvětimi:

K čemu je lidstvu krásná věda?
K čemu je krása krásných žen?
K čemu je svět, když není práva?
K čemu je slunce, když není den?

K čemu je Bůh? Snad aby trestal?
Či aby lidstvo lepší bylo?
Či snad jsme zvíře, které trpí
pod jhem svých citů aby hnilo?

K čemu je život, když živě trpí,
proč je zas svět jen velký val?
Věz, synu, vše je tady proto
bys mužem byl! A bojoval!

J. Potůčková

NACISTICKÉ KONCENTRAČNÍ TÁBORY

	prošlo	zahynulo
Belzec	600 000	600 000
Bergen-Belsen	75 000	48 000
Buchenwald	238 000	60 000
Dachau	206 000	67 000
Dora-Mittelbau	32 000	10 364
Flossenbürg	111 400	73 296
Gross-Rosen	120 000	40 000
Chelmno	300 000	300 000
Majdanek	300 000	235 000
Mauthausen	194 464	402 796
Natzwetler	70 000	25 000
Neuengamme	106 000	82 000
Osvětim	1 250 000	1 150 000
Ravensbrück	123 000	92 000
Sachsenausen	204 567	100 000
Sobibor	257 000	257 000
Stutthof	120 000	85 000
Svatobořice	3 500	30
Terezín ghetto	150 000	33 430
Treblinka	900 000	900 000

Věznice a káznice

Malá pevnost Terezín	32 000	2 500
Koutnicovy koleje	35 000	750
Mírošov	765	64

Čeští vězňové v nacistických koncentračních táborech

	prošlo	zahynuli	přežili
Buchenwald	7 783	818	6 965
Dachau	3 613	1 399	2 214
Dora-Mittelbau	1 078	315	763
Flossenbürg	5 150	3 784	1 366
Gross-Rosen	995	535	460
Chelmno	82	82	–
Majdanek	Č 10 000 SI 20 000	10 000 20 000	– –
Mauthausen	7 700	4 473	3 227
Neuengamme	800	550	250
Osvětim	50 000	44 000	6 000
Ravensbrück	1 700	429	1 271
Sachsenausen	4 000	500	3 500
Sobibor	Č 10 000 SI 26 000	10 000 26 000	– –
Svatobořice	3 500	30	3 470
Terezín ghetto	73 608	6 213	6 900 (jen v Terezíně)
Treblinka	8 000	8 000	–

Pracovní a informační list k výstavě Místa utrpení, smrti a hrdinství
Gotický sál Staré táborské radnice 10. 1. – 28. 2. 2008
upraveno z materiálů k výstavě

o. s. **Hadasa** Tábor
hadasa@volny.cz
<http://hadasa.wz.cz>